

Iz pedagoške teorije i prakse

Stručni rad
UDK: 374.091

Ornela Malogorski i Dario Malogorski

Čovjek uči dok je živ – o cjeloživotnom učenju i obrazovanju

„Nikada ne dopustite da formalno obrazovanje stane na put vašem učenju.“

— Mark Twain

Sažetak

Više nego ikad prije u ljudskoj povijesti razvijaju se naše radne navike, proizvodi, cijele industrije potaknute digitalizacijom pa i međuljudski odnosi. Opisi poslova i stare uloge mijenjaju se te su potrebne nove vještine i znanja. Nije jednostavno održati korak sa stalno promjenjivim stanjem u ovom svijetu koji se neprestano mijenja. Kao ljudi imamo sklonost razvijati se – učimo i stječemo nova znanja, vještine, navike.

U ovom radu objašnjeni su pojmovi i značaj cjeloživotnog učenja i obrazovanja u današnjem društvu s posebnim osvrtom na razvoj i specifičnosti, ali i specifičnosti učenja odraslih osoba. Analiza cjeloživotnog obrazovanja u Hrvatskoj u odnosu na mogućnosti koje se pružaju u području financiranja te navođenje primjera drugih zemalja vezano uz mogućnosti obrazovanja odraslih putem primjera vaučera, pomaže boljem razumijevanju trenutnog stanja. Opisana je uloga ustanova u obrazovanju odraslih, poznavanje pravnih aspekata cjeloživotnog obrazovanja, mogućnosti financiranja kao i perspektive cjeloživotnog obrazovanja kao preduvjeta razvoja društva.

Ključne riječi: cjeloživotno obrazovanje, cjeloživotno učenje, obrazovanje, obrazovanje odraslih, promjene, učenje, vještine, znanje

Uvod

Učenje je stalan proces koji nas prati cijeli život pružajući nam priliku da stvaramo, rastemo i prilagođavamo se promjenama. Učenje nije uvijek lako. Ponekad moramo svladati prepreke kako bismo stekli nova znanja. Da bismo učili, moramo se susresti s novim informacijama, obratiti na njih pozornost, uskladiti ih s onim što već znamo, pohraniti u svoje pamćenje i primijeniti. Cjeloživotnim učenjem stječemo nove vještine, proširujemo horizonte znanja i održavamo vitalnost uma otvarajući vrata beskrajnim mogućnostima osobnog i profesionalnog razvoja. Obrazovanje igra ključnu ulogu u podršci cjeloživotnom učenju jer osigurava temelje za stjecanje širokog spektra znanja i vještina. Kontinuirano obrazovanje pomaže ljudima da ostanu relevantni u dinamičnom svijetu, gdje se tehnologija i društvene promjene odvijaju brzo.

Ideja cjeloživotnog učenja ima korijene u širem društvenom i ekonomskom kontekstu, a razvijala se tijekom vremena kao odgovor na promjene u znanosti, tehnologiji, ekonomiji, demografiji, političkim promjenama, društvenim strukturama i odnosima.

Ideja cjeloživotnog učenja javila se još u antičkim civilizacijama, gdje su se odrasli susretali da bi učili nove vještine, znanja i mudrost od starijih i iskusnijih osoba. Radi se o kontinuiranom procesu koji se razvijao tijekom stoljeća.

Cjeloživotno učenje doživjelo je porast popularnosti zahvaljujući pojavi e-učenja i stalnom nedostatku vještina u vodećim industrijama.

Vremena se mijenjaju i prethodno stečena znanja i vještine traže stalno usavršavanje kako bi ostali konkurentni i relevantni u radnom okruženju. Informacije se eksponencijalno množe svaki dan i obnavljaju se brže nego što smo svjesni. Američki pisac i futurolog Alvin Toffler rekao je da u 21. stoljeću nepismen neće biti onaj koji ne zna čitati i pisati, već onaj koji nije u stanju učiti, zaboraviti neprimjenjivo i naučiti novo, i time je predvidio kakvo će društvo biti danas (Toffler, 1975).

Pojam cjeloživotno učenje često se zamjenjuje izrazom cjeloživotno obrazovanje. Važno je istaknuti razlike. Cjeloživotno učenje dobro opisuje latinska izreka *Vivere tota vita discendum est.* (Čovjek uči dok je živ.) i označava širi pojam koji obuhvaća sve oblike učenja tijekom života. Pojam cjeloživotno obrazovanje često se koristi za opisivanje formalnih obrazovnih aktivnosti koje pružaju strukturu i mentorstvo. Oba pojma promiču ideju da učenje nije ograničeno na određeno razdoblje života ili određenu fazu obrazovanja, već bi trebalo biti kontinuirano i prilagodljivo različitim potrebama pojedinca u različitim fazama života.

U promicanju cjeloživotnog obrazovanja na globalnoj razini značajna je uloga UNESCO-a koji je posebno posvećen promicanju obrazovanja kao sredstva za postizanje održivog razvoja, mira i društvene pravde.

Ubrzani razvoj znanosti, tehnologije, informacijsko-komunikacijske tehnologije, političkih izazova demografskih promjena, društvenih odnosa, kriza ideologija, kriza životnih uzora u velikoj je mjeri utjecalo na promicanje koncep-

ta cjeloživotnog obrazovanja 60-ih godina 20. stoljeća. Tada je formuliran pojam cjeloživotno obrazovanje u okviru UNESCO-a, što je značilo i razvitak cjeloživotnog učenja kao obrazovno-političkog koncepta.

Međunarodni odbor za unaprjeđenje obrazovanja odraslih 1965. godine razmotrio je dokument jednog od prvih teoretičara Jeana Paula Lengranda o konceptu kontinuiranog obrazovanja koji je preporučio UNESCO-u da cjeloživotno obrazovanje prihvati kao načelo ističući važnost njegove cjelovitosti i neprekinutosti. Lengrand ističe da je rješenje niza problema upravo u obrazovanju, konkretno u individualizaciji nastave, obrazovanju nastavnika, većoj otvorenosti za dijalog, povezivanju sa stvarnim životom te obrazovanju odraslih navodeći da društvene promjene treba činiti odmah ne čekajući dolazak novih generacija te da je za to potrebna snažna intervencija države (Legrand, 1976). Brojni međunarodni dokumenti promiču cjeloživotno učenje počevši s Općom deklaracijom o ljudskim pravima (1948) i Izvješćem UNESCO-a za razvoj obrazovanja: Učiti biti: svijet obrazovanja danas i sutra (1972). Europska komisija ističe da je jedan od ciljeva Europske unije ostvarivanje prava pojedinca da se konstantno razvija i stječe nove vještine, što će ga pripremiti za poslove današnjice i budućnosti. Zbog toga je Europska unija od 9. svibnja 2023. do 8. svibnja 2024. obilježila „Europsku godinu vještina“ s ciljem promicanja razmišljanja o prekvalificiranju i usavršavanju, učinkovitijem ulaganju u osposobljavanje i usavršavanje kako bi se iskoristio potencijal europske radne snage i pružila potpora ljudima u prelasku s jednoga radnog mjesta na drugo, osiguravanje vještina potrebnih na tržištu rada, s naglaskom

na zelenu i digitalnu tranziciju i gospodarski oporavak te privlačenje osoba iz trećih zemalja koje posjeduju vještine potrebne na tržištu rada Europske unije.

Važnost cjeloživotnog učenja u Hrvatskoj i svijetu

Hrvatska se suočava s izazovima globalizacije, brzih promjena tehnologije i tržišta rada. Upravo zbog toga važno je poticati kulturu cjeloživotnog učenja koja će omogućiti ljudima kontinuirano stjecanje novih znanja, vještina i kompetencija. To je ključno ne samo za osobni razvoj i napredovanje, nego i za održavanje konkurentnosti na tržištu rada jer se količina novog znanja svakodnevno povećava, a postojeće znanje zastarijeva. U Hrvatskoj postoji velika potreba za kontinuiranim usavršavanjem i prilagodbom novim zahtjevima. Programi obrazovanja odraslih, online tečajevi, radionice i stručna usavršavanja sve su važniji kako bi se ljudima omogućilo usvajanje novih vještina koje su tražene na tržištu rada.

Prema Zakonu o odgoju i obrazovanju odraslih obrazovanje odraslih odvija se kao formalno, neformalno i informalno učenje, a temelji se na načelima cjeloživotnog učenja, prava na obrazovanje, slobodnog izbora vrste i načina obrazovanja te uključivosti i dostupnosti.

Formalno obrazovanje više nije dovoljno za kompetentno snalaženje pojedinca u znanstvenim, tehnološkim i društvenim kretanjima suvremenog društva (Vekić, 2015).

Cjeloživotno učenje nije samo obrazovanje za posao, već potiče osobni razvoj, kreativnost, samostalnost i aktivno sudjelovanje u društvu, što može podići kvalitetu života ljudi, potaknuti

inovativnost te pomoći u rješavanju društvenih izazova.

Ključno je poticati svijest o važnosti cjeloživotnog učenja među svim slojevima društva. To može biti potaknuto putem podrške vlade, suradnjom s privatnim sektorom te promicanjem pristupačnosti obrazovanju i edukaciji. Velika je uloga cijelog odgojno-obrazovanog sustava u promicanju ideje cjeloživotnog učenja. Hrvatska treba težiti postati država dinamičnog, inteligentnog i prilagodljivog društva te je potrebno uložiti kako bi se osiguralo da ljudi imaju potrebna znanja i vještine za uspjeh u sve kompleksnijem svijetu. Mnoga istraživanja pokazuju da su zemlje koje promiču cjeloživotno učenje sposobnije nositi se s brzim promjenama u društvu i gospodarstvu. Ključna pitanja koja se često istražuju uključuju pristupnost obrazovanju, usklađenost obrazovnih programa s potrebama tržišta rada te učinkovitost programa cjeloživotnog učenja u poboljšanju zaposlenosti i osobnog razvoja pojedinaca.

U Hrvatskoj je premalo istraživanja o zastupljenosti cjeloživotnog obrazovanja i učenja. Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih (ASOO) provela je 2017. godine veliko istraživanje o obrazovanju odraslih. Analizirajući te rezultate, vidljivo je da je **oko 34 % hrvatskih građana** starih između 25 i 64 godine **sudjelovalo u nekom od formalnih ili neformalnih programa obrazovanja**. Pretpostavljamo da je dodatnim angažmanima države (projekti, vaučeri u obrazovanju) taj broj ipak porastao zadnjih godina. **Broj polaznika koji su bili uključeni u neki formalni obrazovni program u Hrvatskoj iznosio je između 5,4 % i 7,4 %, od toga je najveći broj polazio** stručni studij ili visoku školu te

diplomski ili integrirani stručni studij. U nekom obliku neformalnog obrazovanja sudjelovalo je u prosjeku **31,6 % sudionika istraživanja**.

Prema podacima Eurostata u neformalnim oblicima obrazovanja najviše sudjeluju visokoobrazovani, njih oko 7,5 % visokoobrazovanih. Najmanje sudjeluju osobe bez osnovne škole iako je njima obrazovanje najpotrebnije. Samo 0,5 % osoba bez osnovne škole sudjeluje u obrazovanju odraslih.

Spomenuti podaci ukazuju na nužnost stalnog rada na ovom području i osmišljavanje novih politika.

Specifičnosti učenja odraslih osoba

Cjeloživotno učenje odraslih osoba ima specifičnosti u usporedbi s tradicionalnim obrazovanjem koje se odvija u mlađim godinama. Te specifičnosti neophodno je uvažavati pri kreiranju programa cjeloživotnog učenja.

Specifičnosti su:

motivacija: Odrasli su motivirani specifičnim ciljevima, poput napretka u karijeri, promjene karijere ili osobnog zadovoljstva.

iskustvo: Donose bogato iskustvo u učionicu, što obogaćuje učenje i omogućuje razmjenu iskustava.

fleksibilnost: Programi moraju biti fleksibilni i prilagođeni obavezama odraslih osoba.

priznavanje: Prethodno stečeno znanje i iskustvo priznaju se i uvažavaju.

samostalnost: Odrasli su odgovorni za vlastito učenje i postavljanje ciljeva.

praktična primjena: Znanje se mora moći primijeniti u stvarnom životu.

različiti stilovi učenja: Programi moraju podržavati različite načine učenja.

promjena: Cjeloživotno učenje često je povezano s osobnim i profesionalnim promjenama.

Zaključak: Pristup obrazovanju odraslih mora biti prilagođen specifičnostima odraslih učenika kako bi se osiguralo uspješno učenje.

Cjeloživotno učenje u strukovnim zanimanjima

Cjeloživotno učenje ključno je u dinamičnim strukovnim zanimanjima zbog brzih promjena u industriji i tehnologiji. To podržavaju razlozi: održavanje konkurentne prednosti na tržištu rada, prilagodba novim tehnologijama i alatima, praćenje promjena u specifičnim vještinama i propisima. Važna je i uloga poslodavca u smislu poticanja cjeloživotnog učenja putem obuka i programa usavršavanja, podrške u razvoju karijera zaposlenika, doprinosa općem uspjehu organizacije.

Uloga ustanova za obrazovanje odraslih u cjeloživotnom učenju

Ustanove za obrazovanje odraslih imaju ključnu ulogu u poticanju i podržavanju cjeloživotnog učenja. One predstavljaju važan resurs za odrasle koji žele proširiti svoje znanje, razviti nove vještine ili prilagoditi se promjenama u karijeri.

Brojne su uloge ustanova za obrazovanje odraslih u kontekstu cjeloživotnog učenja. Nепrestano razvijaju programe koji su prilagođeni potrebama odraslih polaznika. Ti programi često omogućuju fleksibilnost u rasporedu prilagođavajući se radnim obvezama ili dru-

gim životnim situacijama. Također, važno je da ustanove za obrazovanje odraslih nude raznovrsne mogućnosti učenja uključujući tečajeve, radionice, seminare i online obrazovanje. Ovo omogućuje odraslima da odaberu metode učenja koje najbolje odgovaraju njihovim preferencijama i potrebama. Važno je da ustanove za obrazovanje odraslih priznaju vrijednost prethodnog radnog iskustva i formalnog obrazovanja. To olakšava odraslima ulazak u programe cjeloživotnog učenja bez obzira na njihova prethodna obrazovna iskustva. Ustanove za obrazovanje odraslih pružaju mogućnost pristupa obrazovanju svim pojedincima, bez obzira na dob, prethodno obrazovanje ili profesionalno iskustvo, što promiče inkluzivnost i omogućuje svima da nastave učenje tijekom života. U cilju razvoja programa obrazovanja koji su usmjereni na stvarne potrebe tržišta rada, ustanove za obrazovanje odraslih ostvaruju suradnju s poslodavcima, što pomaže odraslima u stjecanju relevantnih vještina za trenutne i buduće zahtjeve poslodavaca.

Za odrasle polaznike/učenike karakteristično je suočavanje s različitim izazovima uključujući strah od učenja nakon duljeg razdoblja, nedostatak samopouzdanja ili financijske prepreke. Važno je da ustanove za obrazovanje odraslih pružaju psihološku podršku i resurse koji pomažu u prevladavanju tih izazova. Jedna od uloga ustanova za obrazovanje odraslih je i stvaranje poticajnog okruženja za odrasle učenike (npr. pristup knjižnicama, raznim laboratorijima, mentorima ili drugim resursima).

Ustanove za obrazovanje odraslih stvaraju zajednice učenja gdje odrasli polaznici mogu dijeliti iskustva, surađivati i poticati jedni druge na uspjeh. Ova podrška zajednice često igra

ključnu ulogu u motivaciji odraslih učenika, u podršci ljudima da nastave učiti, razvijati se i ostvarivati svoje ciljeve tijekom cijelog života, u podršci individualnom i profesionalnom razvoju odraslih.

Pružajući prilike za učenje tijekom cijelog života, ove ustanove doprinose razvoju društva koje cijeni obrazovanje kao cjelovit i kontinuiran proces.

Mogućnosti financiranja cjeloživotnog učenja i obrazovanja

Obrazovanje odraslih najvećim dijelom financiraju sami polaznici. Vrlo je nestabilno državno financiranje koje se provodi na temelju prijave na natječaj za darovnice ili za javnu nabavu. Važna potpora su darovnice na natječajima Europskog socijalnog fonda za institucionalno jačanje, izradu novih programa i uključivanje marginaliziranih skupina. Upravo je plaćanje obrazovanja odraslih i cijene programa najveća prepreka za sudjelovanje u obrazovanju. Prema spomenutom istraživanju Agencije za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih 2017. godine cijene su za 30 % osoba razlog za nesudjelovanje u obrazovanju odraslih. Taj problem nastoji se ublažiti vaučerima, a njihova učinkovitost i iskoristivost zahtijeva posebnu analizu.

Europski projekti nude različite mogućnosti za financiranje cjeloživotnog učenja, a brojne inicijative Europske unije usmjerene su na podršku obrazovanju i osposobljavanju tijekom cijelog života. Jedan od poznatijih programa je Erasmus+ program koji obuhvaća Ključnu aktivnosti 1 (KA1) Mobilnost pojedinaca. Pruža financijsku podršku za mobilnost pojedinaca u

svrhu učenja i usavršavanja i uključuje razmjene polaznika, nastavnika, mentora i drugih stručnjaka iz područja obrazovanja odraslih. Erasmus+ program obuhvaća i Ključnu aktivnosti 2 (KA2) što podrazumijeva Suradnju za inovacije i razmjenu dobre prakse. Ova akcija pruža podršku projektima suradnje između organizacija s područja obrazovanja, industrije i civilnog društva. Financira projekte koji razvijaju inovativne pristupe cjeloživotnom učenju. Moguće je koristiti i financijska sredstva Ključne aktivnosti 3 (KA3) koja znači podršku projektima koji pridonose razvoju politika u području obrazovanja odraslih uključujući istraživanje, evaluaciju i razmjenu informacija.

Značajno financiranje pruža i Europski socijalni fond (ESF) pružajući podršku projektima usmjerenim na poboljšanje zaposlenosti obrazovanja i osposobljavanja radne snage. Projekti često uključuju programe obrazovanja odraslih i stjecanje vještina potrebnih na tržištu rada.

Obzor Europa također je program usmjeren na istraživanje i inovacije, ali uključuje i inicijative za jačanje ljudskog kapitala obrazovanjem i osposobljavanjem. Financira projekte koji promiču znanje, vještine i kompetencije potrebne za inovacije.

Europski fond za strateška ulaganja (EFSD) podržava investicije u obrazovanje i istraživanje kako bi se potaknuo gospodarski rast. Ovaj fond može podržavati projekte koji se fokusiraju na cjeloživotno učenje i unaprjeđenje obrazovne infrastrukture. Pri prijavi na ove, ali i druge programe važno je pažljivo proučiti smjernice i uvjete financiranja te osigurati da projekt bude usklađen s ciljevima i prioritetima određenog programa te da obavezno bude i održiv. Uključivanje u europske projekte pruža ne samo fi-

nancijsku podršku, već i priliku za umrežavanje, dijalog i razmjenu dobre prakse s partnerima iz različitih europskih zemalja.

Vaučeri za obrazovanje

U Hrvatskoj postoji program vaučera za obrazovanje koji je usmjeren na poticanje cjeloživotnog učenja. Program je poznat kao „Vaučeri za obrazovanje odraslih“, a njime se želi potaknuti odrasle osobe na sudjelovanje u različitim obrazovnim aktivnostima.

Hrvatska se za model vaučera odlučila kako bi bolje odgovorila na potrebe tržišta rada i do 2030. dostigla prosjek EU-a u obrazovanju odraslih. Sada je na 3,5 posto, a prosjek EU-a je 10,8 posto. Program vaučera počeo se provoditi kada je Hrvatski zavod za zapošljavanje 1. travnja 2022. ponudio korisnicima – nezaposlenim i zaposlenim osobama, mogućnost ostvarivanja vaučera za subvencioniranje programa obrazovanja za razvoj vještina koje su tražene na tržištu rada.

Vaučeri se mogu koristiti za financiranje različitih oblika obrazovanja uključujući tečajeve stranih jezika, informatičke tečajeve, stručna usavršavanja, tečajeve za stjecanje radnih vještina i druga obrazovna ulaganja. Općenito se odnose na financijsku podršku za stjecanje općih, zelenih i digitalnih znanja i vještina obrazovnim programima. Korisnici vaučera mogu biti sve odrasle osobe (zaposlene i nezaposlene) koje žele sudjelovati u obrazovanju. Vaučere mogu koristiti građani koji žele unaprijediti svoje vještine ili se prekvalificirati radi poboljšanja svojih profesionalnih izgleda. Vaučeri pokrivaju određeni dio troškova obrazovnih programa. Zeleni i digitalni programi financiraju se iz Nacional-

nog plana oporavka i otpornosti, a opći programi iz ESF fonda. Nakon završene edukacije dobije se potvrda o stjecanju određene vještine.

Vrijednost programa vaučera za obrazovanje odraslih je u pružanju financijske potpore pojedincima koji žele nastaviti svoje obrazovanje ili steći nova znanja. Ovakvi programi u velikoj mjeri doprinose promicanju cjeloživotnog učenja povećavajući pristup obrazovanju i omogućujući odraslima da ostanu konkurentni na tržištu rada.

Vaučeri u drugim zemljama

Koncept vaučera za obrazovanje ili sličnih poticaja za cjeloživotno učenje prisutan je u mnogim zemljama. Ovi programi obično imaju slične ciljeve potičući pojedince na stjecanje novih vještina i znanja tijekom cijelog života. Npr. u Francuskoj postoji sustav osobnih računa za edukaciju (Compte Personnel de Formation - CPF), gdje svaki radnik ima pravo na određeni iznos sredstava za obrazovanje tijekom svoje karijere. Ovaj iznos može koristiti za financiranje raznih obrazovnih programa. Singapur ima SkillsFuture, inicijativu koja pruža financijsku potporu odraslima za usavršavanje i stjecanje vještina putem različitih programa obrazovanja. Svi stanovnici Singapura stariji od 25 godina imaju pravo na početni kredit od 500 USD. U Švedskoj postoji sustav obrazovnih vaučera koji omogućuje pojedincima da koriste sredstva za obrazovanje prema vlastitim potrebama. Različite savezne države u Sjedinjenim Američkim Državama i Velika Britanija imaju programe poticaja za cjeloživotno učenje. Na primjer, programi radne obuke i stipendija često podržavaju odrasle osobe u stjecanju novih vještina i kvali-

fikacija.

Vrijednost ovih programa leži u tome što pružaju pojedincima sredstva ili poticaje za obrazovanje, čime se potiče cjeloživotno učenje i održavanje konkurentnosti na tržištu rada. Ovi programi često odražavaju potrebu prilagodbe radne snage promjenama u ekonomiji i tehnologiji te potiču pojedince da budu aktivni u svom vlastitom obrazovnom razvoju. Važno je napomenuti da se programi mogu razlikovati po zemljama i podložni su promjenama u skladu s političkim i ekonomskim uvjetima.

Pravni aspekti cjeloživotnog učenja i obrazovanja

Pravni aspekti cjeloživotnog učenja variraju ovisno o zemlji i pravnim sustavima koji reguliraju obrazovanje. Općenito, međunarodne i nacionalne politike obrazovanja uključuju odredbe koje podržavaju cjeloživotno učenje. Pravni aspekti koji se često uzimaju u obzir su prije svega zakoni koji reguliraju sustav odgoja i obrazovanja, a mnogi od njih uključuju i odredbe o cjeloživotnom učenju. Neki pravni okviri uključuju odredbe koje potiču priznavanje prethodnog formalnog i neformalnog obrazovanja te radnog iskustva, što može ubrzati proces stjecanja novih kvalifikacija i poticati cjeloživotno učenje. Pravni aspekti financiranja često se odnose na načine na koje država podržava obrazovanje uključujući i financiranje programa cjeloživotnog učenja. Subvencije, stipendije i porezne olakšice mogu biti dostupne odraslima koji se obrazuju tijekom cijelog života. Koncept akademskih sloboda igra važnu ulogu u podršci cjeloživotnom učenju kao i promicanje slobode učenja i istraživanja omogućujući pojedincima

slobodan pristup raznolikim oblicima obrazovanja. Odredbe o pristupu obrazovanju, uključujući antidiskriminacijske politike i mjere koje osiguravaju jednak pristup obrazovanju za sve, bez obzira na dob, rod, rasu, ili druge osobne karakteristike, postupci certificiranja i priznavanja kvalifikacija koje su odrasli polaznici prethodno stekli, također su dio pravnog okvira.

U nekim slučajevima zakoni o radu ili politike zapošljavanja mogu poticati cjeloživotno učenje kao sredstvo poboljšanja zaposlenosti i karijernog razvoja. Navedeni aspekti igraju ključnu ulogu u oblikovanju politika i inicijativa koje potiču odrasle na nastavak učenja tijekom cijelog života.

Perspektive cjeloživotnog učenja

Perspektive cjeloživotnog učenja izuzetno su važne zbog dinamičnih promjena u društvu, tehnologiji i gospodarstvu. Cjeloživotno učenje potiče kreativnost, inovacije i poduzetnički duh. Osobe koje su angažirane u stalnom procesu učenja često su spremnije prepoznati nove prilike i rješavati izazove. Poticanje cjeloživotnog učenja može doprinijeti smanjenju socijalnih i ekonomskih nejednakosti. Osiguravanje pristupa obrazovanju tijekom cijelog života omogućuje većem broju ljudi da razvijaju svoje potencijale i unapređuju svoje životne prilike. Cjeloživotno učenje stvara samostalne, odgovorne i angažirane pojedince. Osobe koje su svjesne važnosti učenja tijekom cijelog života često imaju veće samopouzdanje, širu perspektivu i bolje kapacitete za rješavanje problema. Cjeloživotno učenje doprinosi stvaranju društva s većim društvenim kapitalom. Aktivno uključivanje u obrazovanje odraslih promiče di-

jalog, zajedničko učenje i razmjenu ideja među članovima društva.

Zbog globalnih izazova poput klimatskih promjena, demografskih promjena i pandemija, cjeloživotno učenje može pomoći u pripremi ljudi za suočavanje s tim izazovima pružajući im potrebna znanja i vještine.

Na kraju, perspektive cjeloživotnog učenja pozitivne su i ključne za izgradnju održivog i prilagodljivog društva. Potrebno je ulaganje u obrazovanje odraslih, stvaranje pristupačnih i relevantnih programa te poticanje kulture učenja kako bi se iskoristile sve prednosti cjeloživotnog učenja.

Zaključak

Cjeloživotno učenje ključni je izazov u stvaranju budućnosti. Ono je više od obrazovanja odraslih ili osposobljavanja – to je način razmišljanja i navika koju ljudi moraju steći. Potiče i stvara nove dimenzije učenja kao što su samousmjereno, neformalno i organizacijsko učenje. Podrazumijeva interdisciplinarnost, prožimanje novih spoznaja, praksa i vrednovanja. Stvaranje novih intelektualnih i fizičkih prostora koji moraju biti podrška u cjelokupnom cjeloživotnom učenju i obrazovanju.

Cjeloživotna predanost učenju postaje imperativ za pojedince kako bi se prilagodili društvenim promjenama.

Literatura

1. Legrand, L. (1993). *Obrazovna politika*. Zagreb: Educa
2. Legrand, L. (1995). *Moralna izobrazba danas*. Zagreb: Educa
3. Lengrand, P. (1989). *Lifelong Education: Growth of the Concept*. Unesco institut
4. Lengrand, J. P. (1976). *Uvod u permanentno obrazovanje*. Beograd: BIGZ
5. Klapan, A. i Matijević, M. (Ur.), (2004), *Obrazovanje odraslih ključ za 21. Stoljeće*, Zbornik radova druge međunarodne konferencije. Zagreb: Hrvatsko andragoško društvo
6. Mikelić Preradović, N. (2009). *Učenjem do društva znanja*. Zagreb: Zavod za informacijske studije
7. Pauković, M. i Bačić, L. (2018). Trend kretanja cjeloživotnog obrazovanja i učenja kao preduvjet stvaranja društva znanja. *Obrazovanje za poduzetništvo - E4E: znanstveno-stručni časopis o obrazovanju za poduzetništvo*, Vol. 8 No. 2, 2018., 121-138. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/213873>
8. Pastuović, N. (2010). *Odgoj odraslih*. *Andragoški glasnik: Glasilo Hrvatskog andragoškog društva*, Vol. 14 No. 1. (24), 2010., 7-20. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/103670/>
9. Pivac, J. (2000). *Inovativnom školom u društvo znanja*. Zagreb: Hrvatski pedagoško – književni zbor
10. Toffler, A. (1975). *Šok budućnosti*. Rijeka: Otokar Keršovani
11. Vekić, M. (2015). *Obrazovanje u novome ruhu: cjeloživotno učenje i obrazovanje odraslih*. *Hrvatski jezik*, 2 (3), 5-14. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/172038>

- Mrežni izvori:
- Zanimanje za dodatno obrazovanje je veliko, broj zainteresiranih raste: Pogledajte kako možete do svojeg vaučera. (2022, 12. studeni). Dnevnik.hr
Dostupno na <https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/veliko-zanimanje-putem-vaucera-dodatno-ce-se-obrazovati-4000-osoba---751362.html>
<https://epale.ec.europa.eu/hr>, pristupili 18. i 20. 12. 2023. te 5. 1. 2024. i 28. 6. 2024.
- Obrazovanje odraslih u Hrvatskoj 2017. Rezultati istraživanja (listopad 2017.)
https://epale.ec.europa.eu/sites/default/files/asoo_istrazivanje.pdf
Zakon o obrazovanju odraslih, NN 133/2021, pristupili 16. 12. 2023.
- https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_12_144_2460.html
<https://vauceri.hzz.hr/>, pristupili 4. 1. 2024. i 20. 6. 2024.
- <https://www.moncompteformation.gouv.fr/espace-privé/html/#/>, pristupili 28. 12. 2023. i 20. 6. 2024.
- <https://www.myskillsfuture.gov.sg/content/portal/en/index.html>, pristupili 28. 12. 2023. i 20. 6. 2024.
- <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/hr/national-education-systems/croatia/obrazovanje-odraslih>, pristupili 4. 1. 2024. i 15. 5. 2024.
- https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-7-2013-0314_HR.html, pristupili 5. 1. 2024. i 20. 6. 2024.

Summary

A man learns as long as he lives - On lifelong learning and education

“Never let formal education get in the way of your learning.”

— Mark Twain

In the history of humankind, there has never been a time when our work habits, products, entire industries, and even interpersonal relationships were evolving and driven by digitalization as rapidly as they are today. Job descriptions and traditional roles are changing, and new skills and knowledge are required. It is becoming increasingly difficult to keep pace with the ever-changing world. As humans, we have a natural tendency to develop – we learn and acquire new knowledge, skills, and habits.

The paper explains the concepts and significance of lifelong learning and education in today's society, with a particular focus on the development and specific characteristics of adult learning. The analysis of lifelong education in Croatia, compared to the opportunities available in terms of funding, along with examples from other countries related to adult education through voucher programs, contributes to a better understanding of the current situation. The role of institutions in adult education, the overview of the legal aspects of lifelong learning, funding opportunities, and the perspectives of lifelong learning as a prerequisite for societal development are also described.

Keywords: *lifelong education, lifelong learning, adult education, learning, education, knowledge, skills, changes*